

Проблеми примусового стягнення у процедурі банкрутства

Відповідно до статті Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» (далі - Закон про банкрутство) банкрутство - визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедур санації та мирової угоди і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Законом, грошові вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури.

Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора (кредиторів) до боржника сукупно становлять не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку, якщо інше не передбачено цим Законом.

Для порушення справи потрібно подати заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство. До такої заяви додаються:

- 1) докази сплати судового збору, крім випадків, коли згідно із законом він не підлягає сплаті;
- 2) довіреність чи інший документ, що засвідчує повноваження представника, якщо заяву підписано представником;
- 3) докази того, що сума безспірних вимог кредитора (кредиторів) сукупно становить не менше трьохсот мінімальних розмірів заробітної плати, якщо інше не передбачено цим Законом;
- 4) рішення суду про задоволення вимог кредитора, що набрало законної сили;
- 5) відповідна постанова державного виконавця або приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження з виконання вимог кредитора;
- 6) докази того, що сума вимог кредитора (кредиторів) не забезпечена повністю заставою майна боржника (за наявності застави).

Вищезазначена постанова державного виконавця або приватного виконавця про відкриття виконавчого провадження вже обумовлює той факт, що боржник добровільно не виконує відповідне судове рішення.

Згідно частини першої статті 5 Закону України «Про виконавче провадження» (далі - Закон) примусове виконання рішень покладається на органи державної виконавчої служби (державних виконавців) та у передбачених цим Законом випадках на приватних виконавців, правовий статус та організація діяльності яких встановлюються Законом України "Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів".

При цьому варто зазначити, що під час здійснення примусового стягнення у рамках процедури банкрутства можуть виникнути та на практиці мають місце певні неузгодженості в діях виконавця та арбітражного керуючого, можливо зумовлені їх відмінними завданнями.

Наприклад, при здійсненні своїх повноважень державний виконавець виносить постанову про накладення арешту на майно та/або на кошти на рахунках боржника, а

арбітражний керуючий, у свою чергу, має можливість скасування такої постанови, якщо це заважає здійсненню ним повноважень як арбітражним керуючим.

У деяких випадках послідовність дій чітко врегульовано на рівні законодавства. Зокрема, якщо підприємство визнано банкрутом та відкрито ліквідаційну процедуру, виконавчий документ направляється виконавцем до господарського суду, який веде провадження у справі про банкрутство підприємства боржника. Надалі арбітражний керуючий додає виконавчий документ до реєстру вимог кредиторів. Тобто, у такому випадку відсутні судові суперечки щодо того ким та у який спосіб буде стягнуто кошти для погашення заборгованості.

Натомість у випадку, коли введено процедуру розпорядження майном, арбітражний керуючий є розпорядником майна та згідно частини сьомої статті 22 Закону про банкрутство Господарський суд за заявою розпорядника майна скасовує арешти з майна боржника чи інші обмеження щодо розпорядження його майном у разі, якщо такі арешти чи обмеження перешкоджають господарській діяльності боржника та відновленню його платоспроможності. У цьому зв'язку варто зазначити про пункт 4 частини першої статті 34 Закону, відповідно до якого виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій у разі порушення господарським судом провадження у справі про банкрутство боржника, якщо відповідно до закону на вимогу стягувача поширюється дія мораторію, запровадженого господарським судом. Натомість виконавець не зупиняє вчинення виконавчих дій за рішеннями про виплату заробітної плати, аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю особи, авторської винагороди, повернення невикористаних та своєчасно неповернутих коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, рішеннями немайнового характеру, у разі перебування виконавчого провадження на стадії розподілу стягнутих з боржника грошових сум (у тому числі одержаних від реалізації майна боржника).

У свою чергу, згідно з частиною четвертою статті 35 Закону арешт, накладений виконавцем на майно боржника, у тому числі на кошти на рахунках боржника у банках та інших фінансових установах, протягом строку, на який виконавець зупиняє вчинення виконавчих дій, не знімається. Крім того, упродовж строку зупинення вчинення виконавчих дій виконавець має право звертатися до суду, а також вживати заходів до розшуку боржника (його майна) або проведення перевірки його майнового стану. Отже виконавець при здійсненні своїх повноважень щодо примусового стягнення накладає арешти, які не знімаються навіть у випадку зупинення судом виконавчих дій. Враховуючи, що такі арешти можуть перешкоджати виконанню своїх повноважень арбітражним керуючим він має право звернутись до суду із заявою про скасування таких арештів.

Практично така сама ситуація і під час процедури санації, коли виконавець накладає арешт, а арбітражний керуючий у свою чергу звертається до суду щодо скасування таких арештів.

У підсумку ми отримуємо кругообіг судової тяганини щодо накладення та скасування арештів.

Вбачається, що для уникнення подібних ситуацій потрібно на законодавчому рівні врегулювати відповідні питання, зокрема закріпити, що у разі порушення справи про банкрутство (незалежно від його процедури) виконавчі документи мають передаватися до Господарського суду, який веде провадження у справі про банкрутство, та включати таких стягувачів за цими документами до реєстру вимог кредиторів для подальшої виплати коштів у порядку черговості.

Як відомо, при процедурах розпорядження майном чи санації підприємство боржник не припиняє своєї господарської (підприємницької) діяльності, але неузгодженість дій виконавця та арбітражного керуючого на цих етапах призводить до затягування процедури банкрутства та, як наслідок, до ще більшого зростання поточних боргів підприємства, що є однією з причин подальшого застосування процедури ліквідації підприємства боржника.

Не може не привертати увагу і ситуація, коли підприємство-банкрут під час застосування до нього процедури розпорядження майном чи санації через арешт коштів на рахунках не має можливості сплатити за комунальні послуги чи сплатити податки, що зумовлює нарахування штрафів та пені та ще більше ускладнює ситуацію.

В якості прикладу можна навести провадження у справі № 910/10562/14 про банкрутство ТОВ «Мостобудівельна компанія МСУ», в якому тривалі судові суперечки між виконавцем та арбітражним керуючим і керуючим санацією тільки сприяли збільшенню поточної заборгованості підприємства-банкрута та у подальшому практично унеможливили погашення заборгованості із заробітної плати.

Все це, на нашу думку, зумовлює необхідність вдосконалення нормативно-правового регулювання відповідних процедур з метою створення пріоритетних умов для відновлення платоспроможності підприємства-боржника.

Так, для сприяння відновленню платоспроможності підприємства-боржника вбачається за доцільне внести зміни до пункту 8 частини першої статті 39 Закону, зокрема положення «Виконавче провадження підлягає закінченню у разі визнання боржника банкрутом» замінити на положення «Виконавче провадження підлягає закінченню у разі порушення господарським судом провадження у справі про банкрутство боржника», а пункт чотири у частині першій статті 34 Закону - виключити.

Статтю підготував:

Головний спеціаліст відділу з питань банкрутства Головного територіального управління юстиції у місті Києві

Чернецький С.С.